

1 Programforslag 2025-2029

2
3 Alle endringsforslag må henvise til linjenummer og det må stå tydelig om forslaget
4 gjelder noe som skal strykes, endres eller som er nytt.

5
6 Programkomiteen ber også om forslag på bedre og mer fengende overskrifter og gjerne
7 også på rekkefølge på overskriftene.

8
9 **Innspill sendes til sp.samepolitisk.rad@sp.no senest 3. februar.**

10 11 OVERSIKT OVER KAPITLENE

- 12 ● Innledning
- 13 ● Samiske møteplasser nær folk
- 14 ● Gollegiella, vajmoegiella etc (på flere samiske språk?) (om språk)
 - 15 ○ Språkopplæring
 - 16 ○ Skolen
- 17 ● Den samiske kulturarven før, nå og i fremtida
- 18 ● Samisk kunst og kulturformidlere

19 20 (OM TRYGGHET)

- 21 ● Trygghet for helse og omsorg
- 22 ● Trygge barn og unge
- 23 ● Trygghet hjemme og ute
 - 24 ○ Trygge hjem
 - 25 ○ Politi og domstoler
- 26 ● Meahcci lea min ruokto - Naturen er vårt hjem

27 28 (OM NÆRINGER)

- 29 ● Primærnæringsfamilien/naturbaserte/tradisjonelle næringer
 - 30 ○ Duodji
 - 31 ○ Felles for beitenæringene - rowiltforvaltning
 - 32 ○ Reindrif
 - 33 ○ Jordbruk
 - 34 ○ Fiskeri og den sjøsamiske kulturen
 - 35 ○ Utmarkshøsting/Meahcásteapmi og den elvesamiske kulturen

36

37 Programforslag 2025-2029

38 **For Guovddášbellodat/Senterpartiet er trygghet, beredskap og tjenester nær folk**
39 **våre hjertesaker. Samer som folk er like mangfoldige som alle andre. I vårt**
40 **samepolitiske arbeid er det en selvfølge å ivareta alle samer i hele Sápmi. Uansett**
41 **bakgrunn, bosted, yrke, språk, kjønnsidentitet eller levesett skal alle kunne være**
42 **trygg i sin samiske identitet og tilhørighet.**

43 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil legge til rette for en samfunnsutvikling der**
44 **samene på egne premisser utvikler språk, kultur og samfunns- og næringsliv. Vi vil**
45 **styrke bosettinga i små lokalsamfunn og legge til rette for gode liv og levekår i både**
46 **bygd og by.**

47

48 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 49 ● Sikre et fortsatt godt samhold og samarbeid mellom samer på tvers av
50 landegrensene. Samene er et folk med en felles kultur, språk og tilhørighet.
- 51 ● Ta vare på natur og miljø ved fornuftig bruk av naturen og en ansvarlig forvaltning
52 av våre naturressurser. Naturen skal overlates til våre barn i bedre stand enn den
53 var da vi overtok, og de skal lære å forvalte og bruke ressurser i sitt nærmiljø etter
54 samiske tradisjoner.
- 55 ● Ta vare på og synliggjøre vår historie og rike kulturarv ved å jobbe for mere
56 ressurser til våre kulturinstitusjoner og museer.
- 57 ● Trygge og videreutvikle Sametingets virksomhet og omdømme som folkevalgt
58 organ med både lokalt, nasjonalt og internasjonalt urfolksfokus.
- 59 ● Følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport og Sametingets
60 vedtatte tiltak i saken.
- 61 ● Arbeide for at det etableres en brukervennlig nettportal som samler relevant
62 informasjon om samisk språk, kultur, historie og politiske rettigheter.
- 63 ● Støtte lokale og nasjonale kampanjer for å øke bevisstheten om samisk kultur og
64 historie for alle.

65

66 **Samiske møteplasser nær folk**

67 For å leve i og ta vare på vår kultur, vårt språk og våre tradisjoner, trenger vi flere
68 møteplasser. Samiske møteplasser og ressursentre gir nærhet til språket og kulturen,
69 og bidrar til trygghet for den samiske identiteten.

70

71 Språkutvikling, språkopplæring, overføring av tradisjonskunnskap, identitetsbygging og
72 fellesskap krever at folk møtes på tvers av bakgrunn, alder og interesser.

73

74 Skeive samer kan oppleve en dobbel minoritetsstatus, noe som kan føre til ekstra press
75 og utfordringer knyttet til identitet og tilhørighet. Etablering av rom hvor skeive samer
76 kan møtes og dele erfaringer i et inkluderende miljø skaper trygge møteplasser.

77

78 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 79 • Skape flere nøytrale samiske møteplasser og kulturarenaer nær folk i hele
- 80 landet, der samer kan dyrke felleskap, identitet, språk og tradisjoner.
- 81 • Ta i bruk kunnskap og erfaring fra de eldre, og skape læringsarenaer mellom unge
- 82 og eldre.
- 83 • At det samiske skal bli mer synlig i bybildet og i det offentlige rom.
- 84 • Etablere flere samiske språksentre for å støtte revitalisering og språkutvikling.
- 85 • Styrke kunnskapen om duodji og samiske kulturinstitusjoner.
- 86 • Støtte kampanjer som forebygger mobbing og hatretorikk.
- 87 • Øke støtten til samiske festivaler, kunstprosjekter og kulturelle begivenheter.

88

89 **Gollegiella, vajmoegiella etc (på flere samiske språk)**

90 «Med språk er du hjemme overalt» (Edmund De Waal). Guovddášbellodat/Senterpartiet
91 mener det må satses stort på språkopplæring. For å nå målene om levende språk
92 trenges likeverdige offentlige tjenester på samisk.

93

94 Samiske språk er alvorlig truet, og det trengs flere språkbrukere for å bevare og utvikle
95 språkene. De små språkene som pitesamisk, skoltksamisk og umesamisk er ikke døde,
96 men en kan si sovende og må gjenoppbygges.

97

98 Barns språklæring er nøkkelen til vitalisering av samiske språk, derfor må styrking av
99 samiske språk i barnehager og skoler være de viktigste tiltakene. Vi vil sikre at alle
100 samiske barn og unge opplever nærhet til sitt språk og sin kultur, slik at de føler trygghet
101 og tillit til opplæringen. Det er viktig at alle elever får et språklig fellesskap som knytter
102 dem tettere til sin samiske identitet.

103

104 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 105 • Utvikle nye og bedre språkfinansieringsordninger for kommunene.
- 106 • Styrke samiske barnehagetilbud og fortsatt tilby gratis barnehage.
- 107 • Etablere nettverk og møteplasser for foreldre og gi tilbud om språkopplæring til
- 108 voksne.
- 109 • Arbeide for å utvikle mer samisk fag- og skjønnlitteratur både trykte og på digitale
- 110 plattformer.
- 111 • Sikre forskning og utdanning innen skolte-, pite,- og umesamisk språk og kultur.
- 112 • Gjennomføre informasjonskampanjer for å styrke bevisstheten om viktigheten av
- 113 samisk språkopplæring.

114

115 **Språkopplæring**

- 116 • Sikre god og tilrettelagt samiskundervisning for alle elever som ønsker det.
- 117 • Øke antall undervisningstimer i samisk.
- 118 • Styrke læremiddelproduksjonen, spesielt digitale undervisningsressurser.
- 119 • Tilrettelegge for fleksibel og digital undervisning for samiskelever.
- 120 • Styrke og videreutvikle undervisningstilbud med språkbadsamlinger, hospitering
- 121 og leirskoletilbud.
- 122 • Styrke tiltak som øker rekrutteringen av samiske lærere og barnehagepersonell.
- 123 • Tilrettelegge for bedre samarbeid mellom lokale lærekrefter i byene slik at
- 124 kompetansen kan disponeres godt.
- 125 • Tilby etterutdanning og støtte til samisklærere.
- 126 • At alle rektorer skal gjennomføre kurs om urfolk og samisk språk og historie, slik
- 127 at de er bedre rustet for å legge til rette for samiskopplæring.
- 128 • Samisk språk og kultur må inngå som tema i alle barnehagers årsplaner.

129

130 **Skolen**

- 131 • Premiere skoler som får elever til å fullføre ti år med samisk språkopplæring.
- 132 • Utvikle Hábmir/Hamarøy skole som profilskole for lulesamisk språk.
- 133 • Sikre sameskolene i Målselv, Snåsa og Hattfjelldal.
- 134 • Sikre de statlige samiske videregående skolene i Karasjohka og Guovdageaidnu.
- 135 • Ha bedre tilbud om samisk i videregående og høgskoler, og flere desentraliserte
- 136 studier.
- 137 • Videreutvikle Sami Allaskuvla med flere studietilbud, og styrke og opprettholde
- 138 de eksisterende fagene.
- 139 • Styrke Nord universitet i deres ansvar for forskning og utdanning innen lule- og
- 140 sørsamisk språk og kultur, samt et nasjonalt ansvar for revitalisering av pite- og
- 141 umesamisk.

142

143 **Den samiske kulturarven før, nå og i fremtida**

144 Samiske museer trenger et løft. Det må jobbes for økte bevilgninger og en styrking av

145 formidlingsdelen av samisk kulturarv. Museene er ikke rustet med magasin og

146 lokaliteter for tilbakeføringen av samiske gjenstander i Bååstede-satsingen.

147

148 Fartøy- og bygningsvern betyr ivaretagelse av tradisjonsbærende håndverk, som forteller

149 om det levde liv og behøver økt oppmerksomhet og aktivitet. Fartøyvern og samiske

150 båtbyggertradisjoner er viktige, og Joddu-satsingen for elvesamisk kultur må nå

151 realiseres.

152

153 Gammekulturen har historisk sett vært utbredt i hele Sápmi og tradisjonen må bevares

154

155 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 156 • Styrke samiske museer og sikre økt finansiering.
- 157 • Satse på museenes formidlingsoppgaver.
- 158 • Synliggjøre den sjøsamiske kulturen.
- 159 • Støtte etablering av samiske fartøy- og bygningsvernsenter der
- 160 båtbyggerkunnskap og tradisjonshåndverk innen bygg blir ivaretatt.
- 161 • Støtte etablering av Joddu-nasjonalt villakssenter som en del av det nasjonale
- 162 elvesamiske kultursenter i Tana.
- 163 • Viderefører kunnskapen om vår gammekultur og byggeskikk.
- 164 • Støtte etablering av dokumentasjonssenter for Máze-saken.
- 165 • At flere samiske kulturminner registreres og vernes.
- 166 • Bygge ut kapasiteten ved museer slik at flere gjenstander kan tilbakeføres fra
- 167 nasjonale samlinger.

168

169 **Samisk kunst og kulturformidlere**

170 Guovddášbellodat/Senterpartiet er stolte av våre kunstnere, både innen musikk, drama,
171 joik, film, litteratur, duodji og annen kunst. Samiske kunstnere har tatt steget opp i
172 verdensklasse og høster stor anerkjennelse. Kunst og kultur er en viktig del av folks
173 identitet, gir positive opplevelser og berører mennesker på en helt spesiell måte. Også
174 som politisk uttrykk har kunst og kultur vært viktig i vår historie. Vi ønsker gode
175 kulturtilbud nær folk og tilbud for alle.

176

177 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 178 • Støtte og utvikle et levende kulturliv med brede også i kulturtilbud til barn og
- 179 unge.
- 180 • Sikre mangfoldet i samisk kulturliv, som tradisjonell joik og nyere uttrykksformer.
- 181 • Gi økt støtte til samisk film- og medieproduksjon.
- 182 • Støtte samiske nærradioer.
- 183 • Støtte samisk kirkeliv.
- 184 • Støtte opp om samiske idrettslag.
- 185 • Gi støtte til samiske kunstnere både i form av nettverksbygging,
- 186 kompetanseheving og kunststipend.
- 187 • Støtte samisk reiseliv som bygger sine produkter på formidling av samisk kultur.
- 188 • Støtte samisk barneteater og Åarjelsaemien teater.
- 189 • Støtte institusjoner som Dáiddadallu og etablering av Samisk Kunstmuseum.
- 190 • Synliggjøre viktigheten av institusjoner og festivaler som arena for samiske
- 191 kunstnere.
- 192 • Arbeide for mere samisk innhold og samiskspråklige produksjoner i media

193

194 **Trygghet for helse og omsorg**

195 Guovddášbellodat/Senterpartiet vil arbeide for trygge helse- og omsorgstjenester for
196 den samiske befolkningen.

197
198 Helsepersonell må få økt kunnskap om samisk språk og kultur. Det samiske språket
199 skal være et naturlig kommunikasjonsspråk i møte med pasienter. Tolketjenestene i
200 møte med lege og sykehus må være forsvarlige.

201
202 Samiske eldre skal oppleve trygghet og nærhet til sin kultur i alderdommen. Eldre på
203 sykehjem skal få omsorg i et miljø der deres språk og kultur blir respektert.

204

205 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 206 • Sikre at samiske eldre får tilgang til samisk mat, kultur og aktiviteter på
207 institusjoner.
- 208 • Bedre koordineringen av tilbudene til demente og deres pårørende, og arbeide for
209 et mer demensvennlig samfunn.
- 210 • Utvikle “Inn på kjøkkenet” for at sansene kan vekke tilbake minner gjennom den
211 samiske matkulturen, etter samme modell som “Inn på tunet” og “Ut på vidda”.
- 212 • Etablere samiske møteplasser for eldre i byer i Sør-Norge.
- 213 • Jobbe for samisk språkopplæring blant helsepersonell som arbeider med eldre.
- 214 • Sikre forsvarlige tolketjenester i møte med helse- og omsorgstjenesten
- 215 • Etablere en egen hjelpetjeneste for psykisk helse knyttet til primærnæringer ved
216 akutte hendelser og ulykker.
- 217 • Videreutvikle Sámi Klinihkka til flere fagfelt og sørge for flere desentraliserte
218 tilbud.
- 219 • Øke kapasiteten på SANKS (Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk
220 helse og rus).
- 221 • Styrke og videreutvikle det etablerte sørsamiske helsenettverket til å gjelde i hele
222 Sápmi, eller opprette flere divisjoner.

223

224 **Trygge barn og unge**

225 Barna er vår fremtid og vi ønsker å legge til rette for at de kan få meningsfulle og
226 spennende liv, med tilbud og muligheter som styrker og fremmer identitet, tilhørighet og
227 god fysisk og psykisk helse.

228
229 Vi vil ha sterkt fokus på en trygg oppvekst og satse på tiltak som styrker familiene.
230 Familieverniltak vil forebygge rusmisbruk, vold i nære relasjoner, sykdom og selvmord.

231
232 Det må etableres lavterskeltilbud der ungdom kan få hjelp, og det må satses på
233 tverrfaglige team møter ungdom på deres arenaer. Tiltak for forebygging og behandling

234 av psykiske problemer og rusmisbruk må i større grad tilpasses samisk ungdom og
235 deres levesett.

236

237 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 238 • Støtte ungdomsklubber og tilbud med arena for samisk uttrykk, inntrykk og
239 utvikling
- 240 • Satse på fritidstilbud i lokalmiljøet, som motocross- og idrettsfasiliteter,
241 skytebaner og dataspill/e-sport.
- 242 • Utvikle flere digitale verktøy tilpasset samiske barn og unge..
- 243 • Skape åpenhet om psykisk helse og ha lavterskeltilbud og ressurser med samisk
244 kulturkompetanse.
- 245 • Utvikle hjelpetjenester for samiske barn og unge som er tilpasset samiske miljø.
- 246 • Utvikle lavterskel hjelpetelefoner og apper for samiske barn og unge.
- 247 • Sikre at samiske barns rettigheter ivaretas i barnevernet.

248

249 **Trygghet hjemme og ute**

250 Guovddášbellodat/Senterpartiet vil sikre at den samiske dimensjonen ivaretas i politi og
251 domstolene. Samisk rettsforståelse og rettskilder må anerkjennes. Kompetansen på
252 samiske forhold må styrkes i påtale og alle domstoler, og samisk må videreutvikles som
253 rettspråk.

254

255 Det er viktig med høyt søkelys på forebygging av vold, samt støttetilbud og
256 terapimuligheter. Urfolk og samiske voldsutsatte må møtes med et hjelpeapparat som
257 er bygd på samisk språk og kulturforståelse

258

259 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

260

261 **Trygge hjem**

- 262 • Støtte opp om utvikling av barnehus med høy kompetanse innen samisk kultur.
- 263 • At Sámi klinikka og SANKS må styrkes som selvstendige nasjonale organ
264 med nødvendige ressurser og høy samisk kompetanse.
- 265 • Styrke krisesentertilbudene med kompetanse på samiske forhold.
- 266 • Bidra til at materiell om hjelp, forebygging og holdnings- og
267 informasjonskampanjer blir godt kjent i det samiske samfunnet.
- 268 • Gjenoppta prosjektet Jasska/Tryggest.
- 269 • Arbeidet for at urfolksprosjektet i ATV Finnmark (alternativ til vold) synliggjøres og
270 styrkes da behandlingstilbud til samiske voldsutøvere er sentralt i dette.

271

272

273 **Politi og domstoler**

- 274
- Arbeide for endringer i vernetingsreglene slik at alle samer skal ha en mulighet for
- 275 å få sin sak ført for en domstol med kompetanse på samisk språk og
- 276 rettsoppfatning.
- 277
- Arbeide for rekruttering av unge samer til politi og domstol.
- 278
- Stille krav om kompetansehevning om samiske forhold i politiet, spesielt gjelder
- 279 det reinpolitiet og politi som arbeider tett på samiske næringer og i
- 280 grenseområdene.
- 281
- Ha lokalt tilstedeværende politi med lokalkunnskap for å styrke det forebyggende
- 282 arbeidet.
- 283
- At alle domstoler skal ha kunnskap om same- og urfolksrett, og kjennskap til
- 284 samiske forhold.
- 285
- Stille krav om tekniske løsninger i alle rettssaler som tilrettelegger for
- 286 simultantolkning.
- 287

288 **Meahcci lea min ruokto - Naturen er vårt hjem**

289 Guovddášbellodat/Senterpartiet er opptatt av å bevare naturen til kommende

290 generasjoner. Fornuftig bruk av naturen er det beste vern. Det er viktig at eventuelle

291 vernebestemmelser ikke gjøres uten å være forankret på lokalkunnskap og på en måte

292 som ivaretar samisk tradisjonell bruk.

293

294 Lokal forvaltning er viktig samtidig som fremtidig arealforvaltning skal bygge på statens

295 folkerettslige forpliktelser overfor samene, og denne må være ivaretatt ved endringer

296 som for eksempel innføring av fjelloven, verneområder og lovverk for industrietablering.

297 Statens anerkjente forpliktelser må ikke forvitre ved innføring av nye forvaltningsledd. I

298 motsatt fall kan samiske rettigheter bli usynliggjort.

299

300 I forhold til Finnmarkseiendommenes forvaltning må det gis større lokal innflytelse,

301 både i forhold til arealbruk, ressursforvaltning og ved utforming av løypenett for

302 motorisert ferdsel.

303

304 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 305
- Samiske rettigheter må kartlegges også sør for Finnmark.
- 306
- 307

308 **Primærnæringsfamilien/naturbaserte/tradisjonelle** 309 **næringer**

310 Guovddášbellodat/Senterpartiet vil styrke primærnæringsfamilien og deres grunnlag for
311 sikker og god drift. Primærnæringsene står for trygg og god matproduksjon,
312 arbeidsplasser og sysselsetting, bosetting, språk og kulturformidling, men har store
313 utfordringer på grunn av arealinngrep, rovilt, klimaendringer og samfunnsendringer
314 som gir økt forstyrrelse i beiteområder og fjorder.

315
316 Velferdsordninger innen primærnæringsene må utvikles for å sikre rekruttering, trygt
317 arbeidsmiljø og inkludering. Primærnæringsfamilien skal styrkes med økt forutsigbarhet
318 og lønnsomhet. Árbodiehtu/tradisjonkunnskapsprosjekter er viktige for å ivareta
319 kunnskap, språk og tradisjoner. Skolene bør utvikle valgfag for opplæring i
320 primærnæringer.

321
322 Samiske håndverkeres arbeid må bli verdsatt og støttet. Duodji er viktig for lokal
323 identitet og for bevaring av språk. Ressurssentre for duodji må utvikles på samme måte
324 som språksentre, og duodji skal utvikles både som kultur og næring

325
326 Samisk utmarksbruk (meahccástallan) er en viktig del av kulturen, oppveksten og livet,
327 og gir bolyst hos den samiske befolkningen. Barn og unge lærer språk via aktiv
328 deltakelse i arbeidet/aktiviteten som også er en viktig del av urfolks kultur og
329 levemåte. Meahcci er “klasserommet” og opplæringsstedet for samisk språk og kultur.

330
331 Fisken, som eies av det norske folk i fellesskap, skal forvaltes av staten slik at det
332 skaper livskraftige fiskerisamfunn. Ved ressursknapphet må det i større grad vektlegges
333 havressurslovens overordnede målsettinger som blant annet er å sikre det materielle
334 grunnlaget for samisk kultur. For å ha livskraftige fiskerisamfunn og økt mulighet for
335 bosetting i samiske områder, er det avgjørende at fiskeressursene gir mest mulig
336 aktivitet i disse samfunnene.

337
338 Reindrifta er sentral bærer av samisk kultur, tradisjoner og språk. Særlig i det
339 sørsamiske området er reindrift fundamentet for sørsamisk språk og
340 kultur. Samfunnsutviklingen gir økte forstyrrelser i beiteområdene. Næringen er under
341 sterkt press og anklages for å være til hinder for all annen samfunnsutvikling på tross av
342 at næringen har et sterkt vern basert på folkeretten og et selvstendig lovgrunnlag på
343 alders tids bruk. Reindrifta er en familiebasert næring som veldig mange flere enn
344 kjernefamilien føler sterk tilknytning til. Reinkjøtt og biprodukter har høy kvalitet og et
345 stort potensial for økt verdiskapning.

346

347 Det er viktig å utvikle alle de samiske lokalsamfunnene over hele Sápmi. Bosetting og
348 landbruk henger sammen, særlig i nord. Landbruket gir bosetting i distriktene og det er
349 viktig å sikre trygge rammer for lokal matproduksjon. Trenden med færre og større bruk
350 gir bekymring for tap av mangfold hvis antallet små og mellomstore bruk går ned.

351 Mangfold i ulike typer bruk er viktig også av hensyn til matvaresikkerhet og beredskap.

352

353 Primærnæringene har potensial og vilje for nyskaping og fremtidsrettet utvikling, og
354 gode støtteordninger for dette vil gi gode rammer for videre drift.

355

356 Vi må hente inspirasjon fra verddekulturen hvor de ulike næringene var avhengig av å
357 samarbeide med hverandre for å overleve. Det beste for alle parter er sammen å finne
358 gode løsninger i situasjoner som kan utvikle seg til å bli konflikt mellom ulike
359 næringsinteresser

360

361 Guovddášbellodat/Senterpartiet vil gå imot utbygging av vindkraft, gruveindustri,
362 oppdrett og annen industri som fortrenger primærnæringene. I energi- og
363 bergverksektoren pågår det nå “grønnsminking”. Viktige naturområder bygges ned for å
364 produsere energi og mineraler.

365

366 **Guovddášbellodat/Senterpartiet vil:**

- 367 ● Slakteri og meieri må være lokalisert slik at dyr slipper altfor lang transport.
- 368 ● Utvikle en ordning for næringspermisjon fra skole for å delta i sesongarbeid i
369 primærnæringene.
- 370 ● Ikke støtte utbygging av vindkraft hverken på land eller i kystnære områder der
371 samiske næringer drives.
- 372 ● Ikke støtte oljeutvinning i viktige gyteområder for skrei og torsk.
- 373 ● Ikke støtte gruveindustrien i områder der det skaper store ulemper for samiske
374 næringer.
- 375 ● At samenes erfaringsbaserte tradisjonskunnskap i mye større grad vektlegges
376 innen naturforvaltning.
- 377 ● Arbeide for mer forskning på oppdrettsnæringens konsekvenser for sjøsamiske
378 områder.
- 379 ● Sikre at samiske jakt- og fisketradisjoner ikke hindres av vernebestemmelser, der
380 utøvelsen ikke er i konflikt med verneformålet

381

382 **Duodji**

- 383 ● Etablere flere duodjevisttit/duodjisentre rundt om i Sápmi.
- 384 ● Styrke duodjiveiledning gjennom kurs og støtteordninger.
- 385 ● Fremme duodji som en økonomisk bærekraftig næring.
- 386 ● Støtte eksportmuligheter for samiske duodjiprodukter.
- 387 ● Jobbe for økt synlighet og støtte til duodji som kulturbærer.

388

389 **Felles for beitenæringene - rovviltforvaltning**

- 390 • Rovviltpolitikken skal sikre primærnæringene ei fremtid, ikke true dem.
- 391 • Rovviltbestandene må reduseres i områder med beitenæring.
- 392 • Skadefelling må iverksettes raskere.
- 393 • Det må åpnes for uttak av ørn som skadeforebyggende tiltak i kalvingsområder.
- 394 • Ørn må forvaltes aktivt.
- 395 • Ulvesonen skal ikke utvides slik at den grenser til beiteområdene til sør-samisk
- 396 reindrift.
- 397 • Nødvergeretten må revideres slik at primærnæringene har en reell rett til å
- 398 beskytte sine dyr.

399

400 **Reindrift**

- 401 • Sikre at reinbeitedistriktene har tilstrekkelige ressurser til å ivareta næringens
- 402 interesser aktivt i planprosesser.
- 403 • Sikre fremtida for samisk reindrift i Trollheimen.
- 404 • Tilrettelegge for at reineier enklere kan nyttiggjøre seg av egne råvarer og
- 405 biprodukter til økt verdiskapning.
- 406 • Sørge for oppdatert digitalt reinmerkeregister, kortere saksbehandlingstid for
- 407 merkesaker og respekt for at tradisjonelt øremerkesystem er det som fungerer
- 408 best i praksis.
- 409 • At eldres kompetanse må ivaretas og enklere kunne videreføres til de unge.
- 410 • Stille krav om at politiet og SNO må få kompetanseheving på reindrift.
- 411 • Sikre kvinner og ungdom en trygg plass i næringene.
- 412 • Støtte tiltak som viderefører verddekulturen og godt samhold mellom
- 413 reindriftssamer og fastboende.
- 414 • Arbeide for bedre beredskap for klimaskapte beitekriser.

415

416 **Jordbruk**

- 417 • Ivareta innmark og utmark som matjord og beiteland.
- 418 • Sikre fremtidig samisk jordbruk ved tilskudd til nybygg og fornying av
- 419 eksisterende produksjonsbygg og driftsmidler.
- 420 • Slå ring rundt samvirkeprinsippet som styrker levering, mottak og prisutjevning
- 421 for jordbruk i hele landet.
- 422 • Bedre tilpassede støtteordninger for jordbruk i samiske områder - også i et
- 423 kulturelt perspektiv.
- 424 • Gi samme tilskuddsordning for å opprettholde og ta tilbake kulturlandskap som
- 425 til nydyrking.
- 426 • Støtte kombinasjonsbruk der landbruk drives i kombinasjon med for eksempel
- 427 fiske, reiseliv eller duodji.
- 428 • Øke egeninnsatsgrense under bygging av fjøs fra 3 til 5 år hos Innovasjon Norge.

- 429 • Jobbe for frikjøp/tilskudd for partner ved nyetablering for å styrke
430 familielandbruket i oppstartsfasen.
431 • Slakterier og meieri må være lokalisert slik at dyrevelferd ivaretas.
432 • Sikre investeringsmidler til forskning og utvikling for bedre utnyttelse av avfall og
433 husdyrgjødsel for gårdsbruk.

434

435 ***Fiskeri og den sjøsamiske kulturen***

- 436 • Sikre og synliggjøre den sjøsamiske kulturen.
437 • Bygge opp samisk reiseliv, sjøsamiske mattradisjoner og opplevelser i
438 kombinasjon med fiske.
439 • Opprettholde og styrke fjord- og kystfiskeflåten som en viktig forutsetning for
440 bosetting i sjøsamiske områder.
441 • Sikre lokale mottak for fisk.
442 • Sikre sjøsamiske rettigheter ved å verne områdene de har livnært seg av i
443 generasjoner mot store fartøy.
444 • Sikre tilstrekkelige gratis kvoter på båter under 11 m i de sjøsamiske
445 områdene.
446 • Utrede urfolksrett til fangst av hval, kobbe og sel.
447 • Arbeide for at kombinasjonsnæringer som fiskarbonden må igjen bli mulig.
448 • Arbeide for at fiskarbonden kommer inn på UNESCOs verdensarvliste.

449

450 ***Utmarkshøsting/Meahcásteapmi og den elvesamiske kulturen***

- 451 • Arbeide for økt anerkjennelse av samisk utmarksbruk og ivaretagelse av dette i
452 lowerket.
453 • Videreføre og bevare språk- og kulturkunnskapsbasert utmarksbruk, høsting og
454 levesett.
455 • Ivareta samiske jakt- og fisketradisjoner.
456 • Utvikle innlandsfiske som næring.
457 • Støtte utvikling av næring basert på lokale naturprodukter.
458 • Sikre ivaretagelse og utvikling av den elvesamiske kulturen.

459 Sikre lokalbefolkningen i sjøsamiske områder og elvedalenes befolkning førsteprioritet
460 til laksefiske.

461

462 **Det gode liv leves lokalt**

463 **Lagasvuohhta – Lahkavuohhta- Lihkesvoete- Nærhet**

464